

YBL MIKLÓS

1882. december 5

Ötven esztendő nehéz, küzdelmes munkájára volt szüksége, míg nagygyá tette — nem az építészeti Ybl-t — hanem ő az építészeti Magyarországon; ötven esztendőig tenni, dolgozni némán, sokszor az előítéletekkel, és legtöbbször a tájékozatlan kislelkűséggel küzdeni, volt az ő osztályrésze; jutalma pedig mindezekért évtizedeken át az általa, benne élt művészetnek s kulturális jelentőségének kicsinyrebecsülése. De az ő ambíciója, mint a valódi nagy művészeké, nem is egyéni hírének, dicsőségének növelése volt, hanem igen is megkedveltetni az építészeti a nemzetet nemcsak mint szükségletet, hanem megkedveltetni mint szellemi újjáéledésének sokszor áldozatokba kerülő elengedhetetlen feltételét. Könnyű volt a műtörténelem egyes századok előtti kiváló alakjainak, művészetük fejlődésére talán rövidebb idő alatt befolyással lenni, annak irányát megadni, mert legtöbbször már minden feltétel megvala ahhoz, hogy történelmi időkre szóló és művészetünkben korszakot alkotó monumentális objectumok emeltesse nek. Steinbach Ervint a kor szelleme, Michel Ange- lot a pápák aranyai, vagy közelebbi időben Fischer v. Erlachot egy gazdag dynastia műízlése gyámoltották; megszülte őket a kor. Yblnek, hogy művészetét érvényre juttassa, egy nemzet szegénységével és elmaradottságával kellett szembeállania. És így annál bámulatra méltóbb az eredmény, melyet oly mostoha körülmények közt már 40 év után is fölmutatott. Végre az utóbbi évtizedben az igazságos végzet jobbát nyújtja neki; fölhajnalodik a nemzet alkotmányos élete s a nemzeti közművelődésnek minden irányban való életerős lökötése maga után vonja az építkezési kedvet, a főváros nagyobbodását, szépülését s Ybl az általa egy félszázadon át annyi odaadással, önfelelődozó szeretettel előkészített művészetét érvényre juttatja, kivívja az építészeti milliók pártolását, megadja az építésznek az őt megillető helyet, — megteremti a magyar építőművészet legújabb renaissance korát, — magamagának pedig Magyarország XIX. századbeli kulturtörténetének egyik legragyogóbb lapját!

Mindnyájunk közös ünnepe az, midőn hálás örömmel sereglünk körüle, hogy megköszönjük neki mindazt, amit egy félszázadon át örök időkre adott nekünk! Minden múlt magyarnak együtt kell érezni e napon; hiszen nagyjában önmagát tiszteli meg a nemzet! S ha a gondviselés megajándékozott bölcs államférfiakkal, írókkal, költőkkel, művészekkel, kiket büszkén emlegetünk a külföld előtt, akkor Ybl bizonyára nemcsak önmagunk közt, hanem a külföld óriásaival szemben is méltó és jogos büszkesége a nemzetnek!

És midőn ma az „Ybl-jubileumot“ ülljük, repülünk gondolatainkban vissza az átélt időkre; legyen az a közös hálának növelésére, hogy tisztelő bámulattal tekintsünk e szép pályafutásra.

Az 1838-iki árvíz az építészeti terén valóban mint zivatar tisztította meg a levegőt; viszonylagos haszna mihamarabb az előrehaladott kor igényeinek megfelelő építési mód lett. Nem épültek többé félig földből emelt, alakatlan, alacsony emeletű egészségtelen odúk városi lakóház gyanánt, hanem erős kőfalak által magukba ölelt világos magas szobák váltak közzükségletté, s mintegy 2—3 évtizeden át Hild és Polláck működése a haladás szép emlékeivel ajándékozták meg a várost. Ritka kivételek leszámításával azonban a magánházaknak, de még a középületeknek is gyakran nélkülözniök kellett a célszerűség és biztonság kívül mindent; a fejlődöttebb kényelmi igények ismeretlenek, a művészi kiképzés pedig éppen fő-

löleges valaminek tartatik. S kétségtelen, hogy a megyeház, a városház, de még a muzeum sem vonhatók ki ezen állítás alól minden tekintetben. És ime akad fiatal ember, ki csekély hatásköréből mindinkább kiemelkedve, tehetségénél és hatalmas tetterejénél fogva bir elég erkölcsi befolyással, a közönséget közönyösségéből felébreszteni s kivívni a művészetnek a követ, márványt, bronce-ot, létjogot adni a szobrászatnak és festészetnek. És ez, hála a Károlyi-család műízlésének és fönnkelt áldozatkésztségének, a főthi templomban első vívmánya Yblnek: megteremtette hogy úgy mondjuk, az anyag létjogát, a mire előtte építész gondolni sem mert. Példa reá a budai takarékpénztári épület is, mely faragott kőhomlokzatával első a maga nemében Budapesten.

Kőfaragóink, műlakatosaink, műasztalosaink egyenként élednek föl az ismeretlenség homályából, de aki járatlan- ságukban tanítja, a kezdet óriási nehézségein átsegíti és valódi műipari tevékenységre ambitionálja őket: az ismét Ybl!

Népesedik a főváros, a lakóházépítés kedvvel fűzött tökebefektetéssé válik, s miután a közönség műígyéne nem éri be a Hild-féle homlokzatokkal, a homlokzatok diszére való visszahatás nélkül kell a háznak a legnagyobb szilárdság mellett jövedelmező beosztásúnak és olcsónak lenni: a modern szerkezeteket, a hengerelt és öntöttvas általánossá vált alkalmazását ismét Ybl honosítja meg.

A főváros építkezési kedve, a jó példa ellenállhatatlan erejével hat a vidékre; tehetős uraink saját úri házaikat, a felekezettek templomaikat, a községek nyilvános épületeiket a „Pesten“ látott paloták nyomán vagy újból építtetik, vagy átalakíttatják, s nem lehet más, ki óriási munkaerővel, mindezen eredetileg ő tőle kiinduló művészeti igényeket kielégíti, mint: megint Ybl!

A hatvanas évek után a közművelődés ezerféle ágai- ban érvényre jut a társulás eszméje: gyöngének érzi magát az individuum és egyesülnek az erők a közös nagy munka teljesítésére. A technikai szaktestületek is fuzionálnak, az építészek élén Ybl áll s körülötte szaktársainak oly tekintélyes csoportja, melynek sikerül az egyesült testületben az építészeti mint külön technikai tudományt és művészetet érvényre emelni.

Ily sokoldalú és messzeágazó elfoglaltság mellett, a melyet még messzire lehetne követni, közel áll az aggodalom, hogy saját művészeti iránya válik egyoldalúvá, manierisztikussá. És ebben a tekintetben illeti őt a legnagyobb bámulat; mert valamint Michel Angeloról mondják, hogy még 56 éves korában is naponkint együtt volt az orvosokkal a boncoló asztalnál titáni teremtőereje dacára tanulni: épp úgy nyilvánul Ybl művein a legtökéletesebb sokoldalúság. Universalisták a legelnézőbb itélet mellett is, nem léteznek; sőt még egyes művészeti ágakban is vajmi ritkán fogadhatók el; de az építészeti terén bizonyára Ybl az, ki minálunk a még legellentétebb irányokban is nemcsak, hogy az egyes irányok alaki és benső szerves eszközeivel teljes biztossággal rendelkezik, hanem különös érzékével, gazdag phantasiájával és alkotó erejével azokat örökbecsű művein sokban gazdagította is.

Művész, ki az előtte álló lelkesítő eszme által vezéreltetve fennkölt tapintatossággal és nemes következetességgel járul feladatának megoldásához. Ott emelkedik majd a bazilika mint egy vallási óda, — s kies ligetben csöndes elégiaként az irsai krypta! Nemes élvezet öröme sugároz le az opera arcáról, s a várkert barátságos, megközelíthető terrasse-ai biztosságok a polgár és uralkodó közt levő szeretetnek és bizodalomnak!

S az alapgondolattal a legharmonikusabban összejárt a legkisebb részlet; nála az egyszerűség nem szégyenség, s nem fölösleg sohasem, ha van, a gazdag díszítés. És irányának követése meglátszik mindenütt, a fővárosban és a vidéken egyaránt, valamint hogy befolyása az ő egész működésének sokkal nagyobb jelentőségű egész Magyarországon, mint sok nagynevű külföldi építésznek odakint.

Nekünk él egészen, meg nem szűnik soha saját körében a fiatal építész generációt, a műiparosokat, kézműveseket, egyszóval a nemzeti erőket tetterre buzdítani, törekvéseikben tőle telhető módon segíteni! Kevés oly nagy művésze van az országnak, kik egyszersmind épp oly jó hazafiak is, mint ő.

Mint a valódi nagyság, ki ha minél közelebb megyünk hozzá, annál nagyobb: épp úgy Ybl is: nagy ő mint művész, mint hazafi, de legnagyobb mint ember!

Veleszületett előnyével soha vissza nem élni, de sőt velük mások javára lenni, gondolataiban és tetteiben mindig a legnemesebb cél után indulni, és a majdnem eszményi szerénység, fővonásai jellemének; ki még a legkisebbnek hozzá intézett kérő kérdésére is ítéletét azzal kezdi, hogy: „nem gondolja?” vagy „én azt hiszem!” Egy alkalommal, a midőn egy nagy mértékben rajzolt tervet annak pártolói: „úgy-e szép?” meg: „úgy-e jó?” kérdésekkel ajánlottak neki, sokat mondó gyöngédséggel azt felelé: „igen, elég nagy.” Számptalan példát lehetne fölhozni, hogy pl. pörös esetekben, amikor mint a kereskedelmi és iparkamara szakértője hozott valamely építő iparos ügyében erre nézve kedvezőtlen, de igazságos ítéletet, hogy miként igyekezett az illetőt egy számára szerzendő jó üzlet reményével vigasztalni; persze a dolog nem maradt a vigasztalásnál, szavát be is váltotta.

Egész megjelenéséből, hogy jól mondjuk, az erős jószág sugároz élénk! Termete vállas, magas; arckifejezése, de különösen szeméinek tekintetei elárulják első pillantásra a formák szépségeinek és az erőknök ezreivel foglalkozó, kutató, összehasonlító gondolatait; — itt látják olvasóink arcképeit, az erőteljes nemes vonásokat, bár a kinek életében hacsak egyszer is volt vele alkalma érintkezhetni, az ő megnyerő szíves modorának hatása alatt állani: annak lelke mélyében maradnak e vonások, melyeket a feledés el nem homályosíthat soha!

Nemzetünk nagyjai közül soknak sokszor megírták eddigi pályafutását, az Yblét csak egyszer; s így azt hisszük, hogy kedves kötelességet teljesítünk, amidőn t. olvasóink előtt rövid vonalakban vázoljuk e tevékeny életet.

Székesfehérváron született 1814-ben; gymnasiumi tanulmányait ugyanott, műegyetemi és akadémiai tanulmányait Bécsben végezte. Visszatérve, a szerencsétlenség, hogy nem jutott biztos álláshoz, a legvégzetesebb szerencsésjévé vált mind ő neki, mind az egész országnak. Jól jegyzi meg egy közeli meghitt barátja, hogy „Yblt szerették az istenek; nem kapott hivatalt, kénytelen volt szembeállani és megküzdzeni a gyakorlati élet nehézségeivel, s ennek köszöni, hogy Ybl lett belőle, ennek köszönheti a haza, hogy Yblje van!”

Most 50 éve kezdette meg gyakorlati működését Polláck mellett, kiről mindig a legnagyobb hálával és szeretettel nyilatkozik. Majd 1835-től fogva művezetője volt a prágai Kinsky-palota építésének. Ezután 2—3 évig külföldön tett bővebb tanulmányokat, s visszatérve 1846-ban Polláck mellett már önállólag működött.

1846-tól 1851-ig Főthon lakott és építette a nevével oly szoros kapcsolatban levő szép fővárosi templomot; Budapesten 1851 óta működik, s fáradhatatlan munkásságának gyümölcsei az Unger-féle bérház, a gr. Festetics-, a gr. Degenfeld-, a gr. Károlyi Alajos-, a gr. Pálffy- és a gróf Széchenyi Béla-féle palota, az ideiglenes országház, a Bókai-, Geist-, Ganz-, Roth- és Balassa-féle bérházak, a budai takarékpénztár-épület, a pesti

hazai első takarékpénztár egyeteműcai és calvintéri impozans palotái, az összes margitszigeti építkezések, a ferencvárosi templom, a vámház, a budai várkerti építkezések, az új operaház, a lipótvárosi bazilika!... és ezek mellett számtalan vidéki kastély, közöttük a pompás kigyósi gr. Wenckheim-féle nagyúri lakóház, legújabbban a parádi kastély stb. stb.

Valóban, ha ezen óriási munkássághoz még hozzávesszük Yblnek a fővárosi képviselőtestületben, a fővárosi közmunkák tanácsában, a miniszteriumokban és a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben kifejtett hasznos és nagy horderejű tevékenységét: önkénytelenül ajkainkra siet a kérés, vajha a Mindenható ezen óriási tehetséggel és épp oly nagy szorgalommal sokáig, sokáig áldaná meg az országot! Vajha munkában levő remekműveinek befejezése után és a még tőle várt kincsekért büszke és boldog öntudattal lehessen részese egy emberöltő kor halálának, a mely kor magasztos törekvéseinek örök dicsőítésére ő állította fel országszerte a legszebb emlékoszlopokat!

Kiss István.

Ybl Miklós 50 éves építész jubileuma.

Az ünnepély előkészületei.

Kiindult az eszme a „Magyar Mérnök- és Építész-Egylet” mű- és középítészeti szakosztályainak kebeléből. Elsőbb csak a maguk szűk körében akarták „házi ünnepként” megülni az ünnepélyt, de az egyesület a magáévá tette, s jelentőségét nagyobb határra akarta kiterjeszteni, akkorára a mint csak bírja, s hogy megérelje minden ízében, elhalasztotta „Miklós napjáig”, ebben fejezvé ki, hogy ha világra szóló s a haza határára kívül is kiható jelentőségűvé emeli is, de azért mégis az egyesület családi körében tartott ünnep lesz. Az előkészületek rendezése az ünnep nagyszerűségéhez képest könnyen folyt, mert mindenkit az ünnepelt iránti vonzalom, szeretet, tisztelet ösztönzött, s valóságos versenyzés keletkezett. Így Rausscher Lajos nem engedte magától elvonni, hogy ne ő csinálja a díszalbumot, és megbízás nélkül sem engedte volna el Ney Béla, hogy más csinálja az üdvözlő feliratot; tiszteletét Ybl iránt a Vigadó termeinek megnyitásával a főváros, a terem díszítésével Fleischnann és Wéber műkertészek, a gázvilágítás ingyenes ajánlatával a gáztársulat vélte leróni stb. stb.

De azért a három albizottságnak mégis akadt elég dolga. S hogy feladatát a banket rendezése körül Tolnayval az élükön az albizottságok miképp oldották meg, azt a fényes siker mutatta meg.

Az album átadása.

Két havi előkészület után december 5-én felvirradt az ünnepi nap. Azt kell mondani ünnepi nap, mert ünnep volt az reggeltől estig.

Délelőtt tizenegy órakor választmányi ülésből kiindulva Hollán Ernő altábornagy elnök vezetése alatt többen mint harmincan indultak hosszú kocsisorban Ybl közeli lakására. Ott volt Hieronymi Károly, Tolnay Lajos, Nagy János, Zsigmondy Vilmos, Ambrozovics Béla, Horváth Alajos, Kruspér István, Schwarczel Sándor, Klimm Mihály, Kherndl Antal, Pucher József, Lechner Lajos, Wechselsmann Ignác, Ney Béla titkár, Czizler Győző, Miklós Ödön, Pártos Gyula, Szahlander Károly, Kéler Napoleon, Fábíán János egyl. igazgató, Mihályfi József, Révész Samu másodtitkár. Maga a jublátus fogadta az érkezőket. Miután félkört képezve felálltak, Hollán Ernő mondá el többször éljenektől félbeszakított következő üdvözlő beszédét:

Tisztelt Barátom! Nagyszerű Collega!

A Magy. Mérn.- és Épít.-Egylet megbízásából jövünk el, hogy kifejezzük szerencsekívánatunkat azon napon, melyen 50 éves építész jubileumának ritka ünnepét névünnepeivel egyesíti.

Ez emlékezetes napot mint jó alkalmat arra használjuk fel, hogy egyúttal ünnepélyesen kijelentsük tiszteletünket és rokonszenvünket azon férfúval szemben, ki a közélet szenvedélyei s ambíciói által meg nem háborítva, kora ifjúságától kezdve a vele született szerénységgel, de egyszersmind jellemének egész erélyével, mind végig egyetlen cél után törekedett, hogy magát szorgalmas munkájával a haza szolgálatában hasznossá tegye, s legjobb erejét a magyar művészet felvirágoztatásában értékesítse.

Még nem volt eddig építőművész a hazában, ki akár az előállított építmények számát és mennyiségét, akár külső alakításuk művészi tökélyét vegyük számba, Önnek t. barátom, egy színvonala állítható lenne. — Szerencsét kívánunk magunknak ahhoz, hogy a midőn elérkezett az idő, melyben más nemzetek előhaladásához képest méltán elvárhattuk, hogy a művészet modern elvei hazai építészetünkben is diadalmaskodjanak, a jó sors egy Yblt küldött nekünk, ki talentumával, remek alkotásainak nemes formáiban, számunkra a láthatatlan sejtelméit közvetíteni, a polgárosodás vívmányaiban, s a nemzeti kultúra dicsőségében legszebb sikerrel közreműködni hivatva volt.

A kortársak jogosan járnak el, ha igényeiket a művészzel szemben, tehetségének mérvéhez képest igen magasra emelik. — Ennek fejében viszont az is igen jogosult, hogy a művészek talentuma, nemes ambíciója, s erélyes kitartása, számára a társadalomban kiváló helyet biztosítanak. — Önre t. barátom ennél több vár, mert keze munkájával előállított mesterművei, a műélvezetnek megannyi bő forrása, nevének dicsőségét késő időre hirdetni, s a nemzeti munkásság számos egyéb alkotásaival egyetemben azt fogják bizonyítani, hogy Magyarország e korszakban a kultúra színvonalán állott.

Inkább mint bárki más, mi a kartársak tartjuk magunkat illetékesnek annak megítélésében, mennyi szellemi munkájába és testi megerőltetésébe kerülhetett, hogy hosszú 50 éven át, oly nagy számú szép és hasznos építményeket előállíthasson. Ismerjük, és méltányolni tudjuk mindazon megpróbáltatásokat, melyeken nemes lelke, habár többször megebevezve, de mindannyiszor megtisztulva kellett, hogy átmenjen, s azért tisztelettel adózunk nem csupán az elért sikernek, annyi gond, fáradozás és megerőltetés méltó jutalmának, de meghajlunk egyszersmind az erkölcsi erő és jellemzilárdság előtt is, melyekből lankadatlan szorgalma, oly nagyszámú műveknek befejezéséhez mindig új táplálékot nyert.

S a midőn ezeket szándékunkhoz képest im e napon ünnepélyesen kijelentjük, egyúttal annak is elejét venni kívántuk, nehogy ezen manifestációnk, a régi mondáskint: „verba volant“ üres szó gyanánt a pusztában elhangozzék, hanem ellenkezőleg a „scripta manent“ szabálya szerint késő időre is maradandó bizonyítékul szolgáljon. Ez okból érzelmeinket és kívánságainkat ez emléklapon foglaltuk össze, melyet aláírásunkkal ellátva van szerencsém átnyújtani. — Megfogja abból látni, hogy a tisztelettől, melylyel személye iránt viseltetünk, elválaszthatatlan hálás köszönetünk nemes buzgóságáért, melylyel egyleti érdekeink előmozdításában kezdettől fogva közreműködött, — az erkölcsi s anyagi támogatásért, melyben együletünket oly bőkezűen részesítette, — azon jóakarató előzékenységeért végre, melyet kivétel nélkül mindenki, de különösen ifjabb tagtársai iránt tanúsított, midőn azokat atya és jó barát gyanánt szóval és tettel gyámoltotta.

Azon óhajással fejezem be szavaimat, hogy a Mindenható Önt kartársainak öröme, a magyar művészet dicsőre, a haza javára még számos éveken át jó egészségben, testi lelki erőben megtartsa!!

Igy az albumot (melyet lapunk más helyén ismertetünk) átadván végezetül meghívta az este 6 órakor az ő tiszteletére adandó ünneplő lakomára. Az elnök hatásos beszéde után, melyet sokszoros őszinte éljenzés követett, az ünnepelel rezgő hangon mondott köszönetet, kifejezte megmaghatottan, hogy a legfelsőbb kitüntetés a melyben ő Főlsége kegye részesítette bármily nagy tisztelet volt, a mai ünnep ép oly emlékezetes lesz, mert még inkább szívéhez szóló az a ragaszkodás, melyet tagtársai tanúsítanak. Azután kezét szorított a jelenlévőkkel.

Rövid ott tartózkodás után elbúcsúzott a küldöttség, hogy helyt adjon a nemsokára utána érkezendő többi küldöttségeknek.

Mert a fővárosi iparosok, azután Ybl szülővárosának Székesfehérvárnak küldöttei is még a nap folyamában nyujtottak át díszalbumot.

*

A délután folyamán tisztelkedett Ybl nél az „Österr. Ingenieur- und Architekten-Verein“ küldöttsége, átnyujtva neki az osztrák egyesület által küldött pompás üdvözlő iratot. Ez az irat fehér zergebőrrel borított táblába van kötve, melynek oldalait és közepét szép aranyvágás díszíti, míg a négy sarkán fényes sárga bronce ékesség van alkalmazva. A tábla közepén a következő aranybetűs felirat olvasható: „Der österreichische Ingenieur- und Architekten-Verein seinem hochverehrten Mitgliede Herrn Nicolaus Ybl zu seinem fünfzigjährigen Architekten-Jubiläum. 1882.“ E sorok felett van az osztrák egyesületnek Galilei arcképevel ellátott pecsétje. Belül az üdvözlő irat csupán két lapon van, melyet kék szalag fűz a táblához. Az üdvözlő irat igen szép arany initialékkal kezdődik s a folytatása vízfestéssel van elkészítve. A megszólítás ez: „Hochverehrter Herr und Meister!“ A szöveg végén szintén arany initialéval és vízfestéssel a keltezés és aláírás ez: „Budapest, am 5. December 1882. Preninger, T. E. v. Hansen, J. E. Dörfel, Pr. Schmidt, F. Berger, E. R. Leonhardt.“

Ybl a bécsi kollegáknak is röviden, de megmaghatottan köszönte meg a megtiszteltetést.

A díszlakoma.

Az volt a kimondott tendentia, hogy „egész hivatalos“ legyen a banket; legyen megfelelő az egyesület tekintélyének, s ezt még emelő; legyen megfelelő annak a tiszteletnek, melyet Ybl ránt táplál, de legyen annak külsőleg is méltó kifejezője. „Frakk és fehér nyakkendő“ volt a jelszó. Ily ruhában a névre szóló belépti jegy előmutatásával volt szabad a belépés. A jegyek csak egyesületi tagoknak adtak ki és a meghívott vendégeknek. Ott voltak Szapáry Gyula gróf, Trefort Agoston, Ráday Gedeon gróf, Bedekovich Kálmán miniszterek, (Tisza Kálmán miniszterelnök az ünnepelel kezdetekor érkezett levelében írta meg Hieronyminak, hogy betegsége akadályozza eljönni) — Péchy Tamás a képviselőház elnöke, Jókai Mór, továbbá Fraknói Vilmos az Akadémia képviselőjében, Pulszky Ferenc a Múzeum igazgatója, Ipolyi Arnold és Liphay Kornél a képzőművészeti társulat képviselői, Ráth Károly főpolgármester, Gerlőczy Károly polgármester a főváros képviselőjében, Podmanický Frigyes báró és Rupp Imre a fővárosi közmunkák tanácsának képviselőjében, Szapáry István gróf főispán és Földváry Mihály alispán Pest megye képviselőjében, Jendrassik Jenő és Szily Kálmán a két egyetem rektorai, Tanárky Gedeon áll. titkár, Szász Károly és Hegedűs Kandid min. tanácsosok, a közoktatásügyi ministerium és Prónay József áll. titkár és Ribáry József min. tan. a belügyministerium képviselőjében, Lotz Károly a festők és Huszár Adolf a szobrászok képviselőjeként, Keleti Gusztáv az orsz. mintarajziskola igazgatója, Csávolszky Lajos, Láng Lajos, Nagy Miklós mint a sajtó képviselői. — Képviselve volt az „Österrei-

chischer Ingenieur- und Architekten-Verein“ Prenninger elnök a déli vasút igazgatója, Schmidt, Hansen, Berger, Dörfel, Leonhardt az egyesület titkára; Székesfehérvár várost Havranek polgármester, Karl építőmester, Say Rudolf gyógyszerész képviselték; a meghívott, de meg nem jelent miniszterek és más vendégek levélben mentették ki magukat. A résztvevők 200-an voltak.

A lakoma alatt Fiuméből a következő telegramm jött: „Kérem szeretett alelnökünknek a Fiumében lakó egyleti tagok üdvözlését átadni.

Hajnal.”

Ritkán lehetett oly díszes és oly fényes a redoute, a milyen ma volt. A nagy terem, mely az ünnepelt férfiú tiszteletére egybegyűlt kitünőségeket magába fogadta, meglepő ízléssel volt díszítve. A buffet előtt egy emelvényen Ybl Miklós-nak a Schlick-féle vasöntőből kikerült művészi mellszobra állott, környezve az általa épített operaszínház díszítését szolgáló Thalia és Melpomene szobrainak másolatai által, az emelvény e mellett, a nevezett vasöntőgyár által, stilszerű díszítményekből — közben délszaki növényekkel — úgy volt összealkotva, hogy az egész a jeles műépítésnek mintegy apotheosisát s a mai szép ünnepnek érbeöntött megörökítését jelképezte. Az emelvény előtt félkörű díszasztal állott az ünnepelt férfiú és a meghívott kitünőségek részére, a félkörű asztal két ága közt négy hosszú parallel asztal volt fölterítve. Egész ünnepies volt a hangulat, de később felmelegedett. A felköszöntők sorát megnyitotta az egyesület elnöke Hollán Ernő mint gazda, a királyra mondván az első, a jelenlevők által felállva hallgatott toasztot:

„A hódolatteljes tisztelet és rendületlen hűség, melylyel koronás királya iránt viseltetik, a magyar nemzetnek ósrégi erényei közé tartozik. A tapasztalás azonban, hogy ezen érzületek napjainkban minden alkalomkor annyi bensőséggel és lelkeséggel nyilatkoznak, mind ennél ékeesebben a mellett bizonyít, hogy a loyális hódolatnak ezen hangos nyilvánulásai, felséges Uralkodónk legsajátabb műveire és magasztos fejedelmi erényeire vonatkoznak.

Az ország bizalommal tekint a jövőbe, midőn sorsát oly fejedelmnek kezeibe tudja letéve, ki fenkölt belátással, tántoríthatatlan kitartással, és hősies kötelességérzettel kormányozza az államot, melyet új szilárd alapokra fektetett, ki legfőbb uralkodói feladatának ismeri, előmozdítani mindent, mi szép, nemes és jó, ki koronájának fényét, királyi hatalmának támaszát népeinek jólétében és boldogságában keresi.

Mi is, a Magyar Mérn.- és Építész-Egyletnek tagjai, midőn a mai ünnepélylyel egyik jeles tagtársunk érdemeit megtisztelni kívántuk, hálás szívvel gondolunk arra, hogy Felséges fejedelmünk bölcsesége s igazságszerete új fényes aerát derített a hazára, melyben tudomány és művészet újabb lendületet nyertek, a minek örvendetes eredményekint méltó önértékeléssel elmondhatjuk, hogy a nagy nemzetközi pályafutásban Magyarország az építőművészet terén sem maradt el más előrehaladott nemzetek vívmányai mögött.

A legbensőbb hála, s a legmélyebb hódolat érzetével emelem azért poharamat Ó Felségeért, dicsőségesen uralkodó I. Ferenc József császár s apost. királyunkért. — Engedje a Mindenható, hogy Felséges Urunk királyunk sokáig boldogul uralkodjék hazánkon, hogy a Felséges császárné és királyné, s a nagyreményű trónörökös Ó cs. és k. Fensége, Fenséges nejével együtt sokáig boldogul éljenek!”

Azután következett Hieronymi Károly államtitkár és alelnök szép és szellemes beszéde az ünnepeltéhez; ez a felköszöntő fénypontját képezte az estének:

„Uraim! Ezen ünnepélyt a pályatársak szeretete és tisztelete rendezte: a szeretet, melyet a gyöngéd barát iránt érzünk, ki nemes, önzetlen, másokért mindig áldozni kész jellemének annyi bizonyítékát adta, a pályatárs iránt, ki minden vélemény iránt elnéző, csak maga iránt szigorú. Ez a szeretet sugalta nekünk, hogy midőn fényes pályájának 50 éves évfordulóját ünnepli, mi az iránta való tiszteletünknek nyilvános kifejezést adjunk. Ezen tisztelet

kútforrása azon meggyőződés, hogy szeretett tagtársunk azon nagy nemzeti munkában, melyet civilizációnak nevezünk, jelentékeny feladatot végzett.

A sors nemzetünknek csak az utolsó évtizedek alatt engedte meg, hogy a kulturfeladatoknak éljen. Nem mintha már a középkorban nem lettek volna nagy királyaink, a kik a tudományokat és művészeteket becsülve, azok művelőit maguk köré ne gyűjtötték volna, de a Zsigmond- és Mátyás-korabeli műemlékeket idegen művészek: németek, olaszok és valószínűleg franciák is emelték, és ezeknek alkotásai nem a nemzet eszmekörének szüleményei voltak, hanem idegen productumok, melyeknek a nemzet művelődésére visszahatásuk nem volt.

A mai kornak, azon nemzedéknek, melyből Ybl Miklós hatalmas alakja kimagaslik, volt fenntartva, hogy a magyar nemzet középületeit a magyar művészek emeljék.

E nemzedék építészeinek úttörője, mestere, Ybl Miklós, a kinek lángesze egyaránt fényesen oldotta meg a legkülönbözőbb építészeti feladatokat; a ki ájtatosságra buzdítja a ferencvárosi templomba sereglő híveket, és merengésbe hozza a Margitsziget látogatóit keleti fényű fürdőházával; a ki átvarázsolta a budai dunapartot várkerti építkezéseivel; a kinek alkotásaival lépten-nyomon találkozunk Budapesten, mely oly sokat köszön fáradhatatlan munkásságának.

S ha egy későbbi kor megírja a mai napok történetét, abba egy fényes lapot fog beilleszteni, melyre Ybl Miklós emlékét lángesze alkotásaival előre bevészte.

Közül fekvő eszmekapcsolatnál fogva eszembe jut egy nagy művész, ki hasonlóan egy nagy folyó partján: Kölnben működött a középkorban, hol Konrad érsek megbízásából hivatva volt egy nagy szentegyházat készíteni: „mely egy terebélyes fához hasonlóan ezernyi ágazatokkal törekedjék a magasba és hirdesse Isten dicsőségét.” Rile Gerhardus volt a nagy mester neve. Mindnyájan tudjuk, mily nagy monumentális épület alapját rakta le, melynek folytatásán egyik tisztelt jelenlevő bécsi vendégünk (Schmidt) is közreműködött.

Egy symbolikus monda szerint napról-napra minden este az épülő templom felett egy fényes csillag jelent meg az ég boltozatán, a mester késő agg korban bekövetkezett haláláig. — A nép akkor a természeti tüneményt a mesternek tulajdonította és csodát látott benne... Mi symbolikus értelmet tulajdonítunk neki, mert egy nagy művész nemzetének egén csakugyan csillag.

Ragyogjon nekünk e csillagunk: Ybl Miklós, még igen soká, barátjainak öröme, a hazának dicsőségére. Éljen Ybl Miklós!!“

A szünni nem akaró éljenzés lecsillapultával ismét Hollán Ernő emelt szót és a következő beszédet mondá:

„A haza méltóan elvárja minden fiától, hogy kötelességét teljesítse, s ekként a művészet sem vonhatja ki magát azon kötelezettség alól, hogy a kultúra terjesztésében, a nemzeti művészet emelésében legjobb tehetsége szerint közreműködni tartozik. — Amde a föltételek, melyek alatt hasonló igényeknek megfelelni bir, különbözők, a művészet külön ágai szerint, melyeket mível. — Kivál: az építő művészre nézve megkívántatik, hogy meglegyenek az előfeltételek, melyek eszméinek kivitelére alkalmat szolgáltatassanak.

Hazánkban sohasem voltunk oly férfiak hiányában, kik megfelelő vagyon mellett, nemesebb hazafiságtól indítatva, áldozatoktól nem riadtak vissza, hogy a tudományt és művészetet, a nemzeti művelődésnek e fontos tényezőit előmozdítsák, s az utóbbit, különösen az építészet körében is magasabb polcra emeljék. — A főthi templom pl. oly nemzeti kincsét képvisel, melyért Magyarország műértő közönsége nemeskeblű alkotójának örök hálaival tartozik, s Yblnek talentuma sohasem próbálkozhatott volna e szép művön, hacsak gróf Károlyi Istvánnak műérzéke és hazafias áldozatkészsége erre alkalmat nem szolgáltatnának.

De az ilyen alkalmak nem igen gyakran fordultak elő, sőt annál ritkábban kínálkoztak, minél inkább megfogott azoknak száma, kik hasonló vagyonnal rendelkezvén, hasonló áldozatkésztségre képesítve lettek volna.

A kedvező fordulat e viszonyban csak az újabb alkotmányos aerával állott be, és ha ez idő óta Yblnek megadatott a mód, hogy talentumát oly építményeken tündököltesse, minők az új vámház, a dalműház, a királyi várkert díszépítményei, — akkor a kezdeményezést és támogatást e részben a kormány hazafias gondoskodásának köszönjük, mely az ösvényt e téren egyengette, s a tevékenységnek újabb tág mezejét megnyitotta.

A történelem egykor a napi események benyomásai fölé emelkedve, elfogulatlanul fog itélni azon kormány eljárása fölött, mely ez idő szerint bölcs belátással, erős akarattal és tántoríthatatlan hazafisággal intézte az ország ügyeit. — De a kortársak képesek ma is megmérni abbeli tevékenységének horderejét, melyet az általános haladás mezején kifejtett. — Bár merre tekintünk a hazában, örömmel és megnyugvással tapasztaljuk, hogy Magyarország alkotmányos kormányzatának üdvös befolyása alatt újabb lendületet nyert, s erélyesebben mint valaha, olyszerű alkotásoknak előállításában buzgólkodik, melyek a művészek becsületére válnak, a népeletet nemesítik, a társadalom erkölcsi színvonalát a haza javára és dicsőségére emelik.

A midőn tehát a M. Mérn. és Épít. Egylet nevében meleg köszönetet mondanék a magas kormány jelenlevő tagjainak azért, hogy megjelenésük által a mai ünnepély fényét emelni kegyeskedtek, mély tisztelettel emelem poharam a magyar kormány egészségére és kívánom, hogy a Mindenható, az érdemekben gazdag kultuszminister úr Ö Nmltgát, a tudomány és művészet leghathatósabb előmozdítóját és pártfogóját, a haza javára, a nemzeti haladás dicsőségére sokáig éltesse!

A kormánynak jelenlevő tagjai nevében Trefort Ágoston válaszolt. A képzőművészetek mellett, — mondá a miniszter, — az építészet nagyon fontos, mert az nemcsak a társadalom állapotát tükrözi elénk és nemesíti az izlést, hanem a közegészségügyi állapotra is jelentékeny hatással van. Szerencséje Yblnek, hogy a mostani korban született, mert alkalma van ilyen irányban működni. A miniszter a Mérnök- és Építész-Egyletet és annak egyik tagját: Ybl Miklóst élteti.

Havranek Székesfehérváros polgármestere Yblt mint Székesfehérvár szülöttét élteti.

Azután Prenninger a bécsi „Oestreichischer Ingenieur- und Architekten Verein“ elnöke mondott német nyelven szép felköszöntőt. Utal arra az összetartozóságra, melylyel a bécsi és a budapesti testvéregyesületek összefüggenek, kiemeli, hogy ez összetartást szilárdítja és fokozza az érdekek közössége és a karszellem. Bizonyítja a ragaszkodást azon viszonyra, mely a két egyesület közt van, s melynek jelei mindig feltűnnek, mikor valamely közös érdekű kérdés merül fel, s mely viszony nem áll meg a hivatalos levélváltásnál; s mutatja az összetartást azon emlékezet, melyet a bécsi testvéregylet 1878-ban itt való látogatásából magával vitt, s mely élénken megtartatja vele Hieronymi, Tolnay, Zsigmondy stb. neveit. Ez az összetartozó rokon érzés indította arra a bécsi testvéregyesületet, hogy f. é. dec. 2-án tartott ülésében egyhangúlag elhatározta, hogy az ünnepélyre küldöttséget indít. Egyesülete és annak küldöttsége nevében üdvözli a magyar testvéregyesületet, s élteti ennek ünnepeltjét, a bécsi testvéregyesület ünnepeltjét is, Ybl Miklóst. — Hosszú éljenzés követte ezt.

Nyomban rá Tolnay Lajos szólt. A mai nappal, s a most hallottakkal cáfolja meg azt a közmondást, hogy mikor három mérnök együtt van, azoknak rendesen négy véleménye van. — Abból a rokonszenvből, melyet a bécsi testvéregylet mai megjelenésével és a most mondottakkal bizonyít, s mely az Ybl Miklós iránti tiszteletben és sze-

retben összpontosul, abból látszik, hogy mennyire együtt érez a két testvéregylet. Ő a bécsi egylet, és különösen annak jelenlevő képviselőire emeli poharát.

Utána Schmidt Frigyes bécsi építészeti főtanácsos szólt. Valóban egy gót dóm — emberalakban. Mikor hatalmas alakja felegyenesedett s az a — mint a kőből való arc, szívvel lélekkel átértett beszéd alatt feléledt, egész meszeszerű benyomást érzett az ember. Lényege a beszédjének az volt: hogy vajjon az emberi élet mit érne, ha az ideálistus nem emelné lelkét a mindennapiasság gyarlóságai fölé. Poharát a nemzeteket összetartó és azoknak emlékét az utókornak átadó művészetre és Yblre a művészre emeli.

Azután Ambrozovics Béla mondá el következő verses felköszöntőjét:

Hol a babér? — babért ide kezembe,
A zöldjiből, a frissiből szakítsatok!
Avagy az én koszorúmnak ne lenne
Helye ott, a hová ti annyit raktatok?
Ha nincsen hely már a fején, ám jó — legyen:
Én ezt adom, s ezt is — a lábához teszem.

Ne hajolj érte le, kérlek, ne vedd fel,
Bár erre azt Magad méltónak tartanád;
Örökre össze ne kösd a neveddel —
Hadd elröppenni a költő szerény dalát.
Neved hir és dicsőség fényében ragyog:
Minek vetnének árnyékot rá e lapok?

Ha műveidet nézem elmerülve,
Elöttem a testté vált eszme, gondolat —
Habár dalom az egekig repülne:
Szeretném ekkor elhajítani lantomat.
De — költő dala? — Szó, mit tett nem követ...
Nem beszélsz, Te megszólalod a — követ!

mi előbb csak holt tömeg, halom volt,
Mivé nem lett lángihleted s kezéd alatt?!

Sugár oszlop, dús mennyezet, komor bolt,
S száz meg száz más gyönyörű szép idom, alak,
Nemes izléssel egytévé illesztve mind,
Együtt dicső egész, dicső eszméd szerint!

S szól mindegyik — hol érthetőn felelve
Egy-egy kérdésre, mit hozzá intéz szemem;
Hol, mintha rejtett húrozat rezegne —
Hogy értelmét homályosan csak sejtethem.
S oly szép, olyan bűbajos néha zengzete
S oly andalító, mint — az álmodott zene! . . .

De im mi ez, mi most cseng a fülemben
Mint képzelet szárnyán rengő emlékezet?
Szórt hangzatok, miket közös ütembe
S csodálatos összhangba szed a képzelet.
Egész város lebeg szemem előtt! . . . Idább,
Idább tündéri látvány, játszi délibáb!

Szerény hajlék, szerény vágyak tanyája,
Hol szorgalom ölen elégtelenség terem;
S mely élveit csak a dúsnak kínálja:
Palota, fénylő csarnok, oszlopos terem;
A Charisok s szelíd Múzsák báj-otthona;
Egyház, hol Istenhez sohajt az orgona

S megannyi alkotása ihletednek —
E percbe mind, mind itt szemem előtt lebeg,
A rózsaszín légben enyelgve lengnek
Zászlók, virágfüzerek, tarka szőnyegek;
S ezer kézből lobogva int kendő feléd . . .
Halljátok most a himnuszt, a bűvös zenét?

E hangra áhítat száll a kebelbe —
 Imára, hő imára gyúl az érzelem;
 A költő laujta, önmagát feledve,
 Gyönyörrel elmereng e dicső zengzeten!
 El is vele . . . Dal most kinek is kellene?
 Az Ő művészete szól: a — fagyott zene!

S látjátok-e a Geniust felette?
 Arcán szelíd mosoly, kezében a babér
 A koszorút épen fejére tette:
 Így szép ez ünnep és méltó a pályabér!
 Most verje az eget a társak éljene!
 Így, így . . . ez a Mester-bokréta ünnepe!

Jókai Mór a költő felfogásával szól az ünnepelthez. A költők előtt legnagyobb becsük akkor van az épületeknek, falaknak, mikor azok romokban hevernek. Egyiptom, Babylonia és más országok elpusztultak, nagyszerű épületeik romokban hevernek, a mely romokat a késő nemzedék fel-felkeres és csodás dolgokat regél róluk. Pedig a miért ezek az országok öszedültek és a miért nagyszerű épületeiknek a falai romokban hevernek, annak az oka a hazaszeretet hiánya volt. Tudja, hogy Magyarországnak, és a többi európai államoknak épületei nem fognak romba dűlni, mert azok a honszeretet alapján épültek. A magyarok hazája megalapításának nemsokára meg lesz az ezredik éve. Akkorára Pantheon kellene emelni azok számára, a kik ennek nagy fiai voltak, vagy a hazát nagyon szerették; mivel egy Pantheon nem épül fel oly hamar, mint egy népszínház, most már hozzáfogni kellene. Ha addig nem emeljük is fel, majd felemeli az utánunk jövő nemzedék, de ne engedje a magyarok Istene, hogy ennek a Pantheonnak a romjai felett a késő nemzedék ugyanazt mondhassa el, a mit ő ma mondott a romokról. Nem is mondhatja el, mert a míg a magyar él, addig él a hazaszeretet is. Ohajtja hogy Ybl annak alapkövét segítse letenni. Elteti a hazát és szép fordulattal az ünnepeltet.

Földváry Mihály pestmegyei alispán a mérnök- és építész egyesületet, Pulszky Ferenc előbb magyarul Ybl Miklóst, azután német nyelven „die zwei Hohepriester der Baukunst“ Schmidtet és Hansent élteti.

Utánna Ráth Károly főpolgármester éltette Ybl Miklóst, a főváros szépítőjét.

Ezután még többen mondtak szűkebb körben felköszöntőt; így Schwarzel Sándor Hieronymi éltette, a kihez az egyesület tagjait a szeretet vonzza, s kik e szeretetüknek és tiszteletüknek ez idén már adták jelét. Miklós Ödön Hollánt és Tolnayt éltette. Neuschloss Marcel az iparosok nevében élteti Yblt.

Többek közt érdekes volt Grötschl Imre toastja. Ismeri a főváros minden egyesületét, de nagyon ritkán látott olyat, a milyen a Magy. Mérnök- és Építész-Egylet, melynek tagjai művelt emberek is, urak is, magyarok is. Ő az egyesületet élteti.

Még sokáig maradt együtt zeneszó és pezsgő mellett a társaság. Később jókora része a Hungáriába ment, a hol a bécsi vendégekkel éjjelutánig maradtak együtt.

Igy végződött az ünnepély, kitüntetésére az ünnepeltnek, becsületére és díszre emelésére az egyesületnek. △

Vegyesek.

Mai számunkat egészen az Ybl Miklós építészeti működése ötvenedik évfordulójának megünneplésére szenteljük; tesszük azt azért, mert csak így fejezhetjük ki — bár csekély mértékben — az ünnepelt irányában táplált tiszteletünket és a jubileum alkalmával érzett örömünket. Meg vagyunk győződve, hogy t. olvasóink ve-

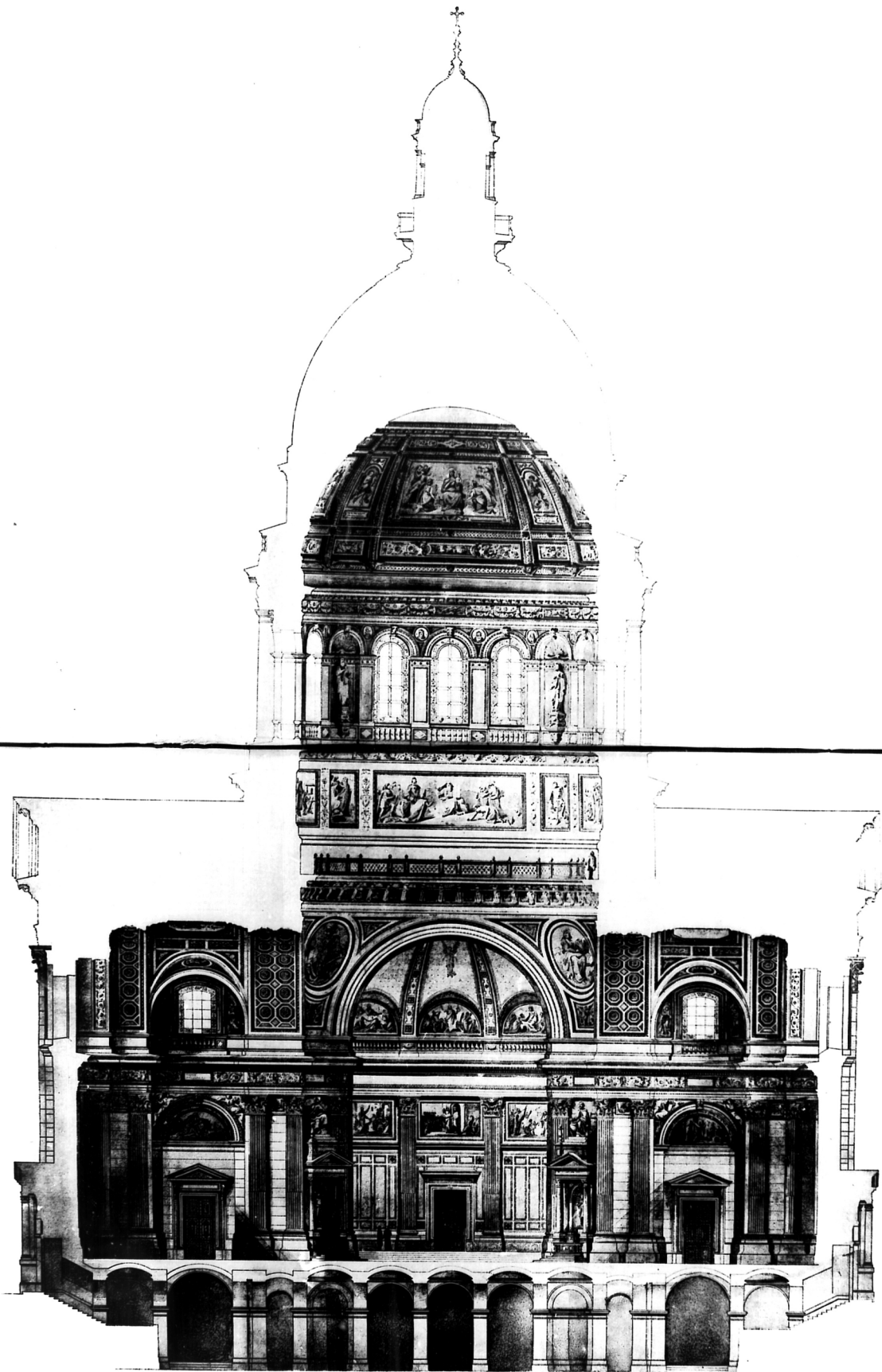
lünk együtt ünnepelnek és evvel a ritka alkalommal a leg-
 őszintébben üdvözlik nagynevű mestertünket, — kinek jól
 talált, a legutóbbi időkből származó arcképét a jelen,
 a szokottnál díszesebben kiállított lapunkhoz mellékeljük,
 hozzáfogva még az ünnepelt egyik legnagyobb alkotásának
 a budapest-lipótvárosi bazilikának a kupolán át képzelt — a
 rendes rajzmelléletek kétszeres nagyságában készült metszetét is.

Az Ybl-album. A M. Mérnök- és Építész-Egylet által Ybl Miklós 50 éves jubileuma alkalmából készített emlékkönyv úgy a művészi conceptio, mint finom ízlés és a kivitel tökélyénél fogva a hazában készült hasonló művek között — legalább véleményünk szerint — határozottan a legelső helyet foglalja el, és évszázadok múltával is tanúságot fog tenni korunk művészi és műipari fejlettségéről. Az album 48 cm. hosszú és 36 cm. széles külső táblázata barna, pácolt borjúbőrbe van kötve, melyet sötét alapon a szélein ornamentális ékítmények a kissé kimagasló középmezőn pedig az építőművészetet ábrázoló női alak díszít. Ezen díszítés előállításához használt sajtoló minta készítésénél a könyvkötészet terén eddig még nem alkalmazott eljárás követetett: ugyanis a tollal készített terv fényképeszeti úton zinklemezre vitetett át, a hol az vegyi úton mélyítettet; az ily úton előállított minta vetekezik az eddig használt réz vagy acélból készütekkel és emellett sokkal gyorsabban és olcsóbban létesíthető. — A kötés sarkait antik bronze ékítmények díszítik. — A díszes külsőnek megfelelő, sőt — jobban mondva — azt még messze túl haladja a díszokmány művészi kivitele, itt Rauscher Lajos tanár — az egész mű tervezője — magamagát felülmúlta; minden egyes lap új motívumokat tüntet elő és e mellett oly finom ízléssel párosult művészi tökélyről tesz tanúságot, hogy a szemlélőt ellenállhatatlanul elragadja. A 13 lapból álló emlékkönyv első azaz címlapja a főthi templomot, a második a vámpalotát, a harmadik a dalműházat, a negyedik pedig a kir. várkert építkezéseket tünteti föl Rauscher tanár által készített gyönyörű aquarell festményekben. A tulajdonképeni üdvözlőirat — mely lapunk homlokán olvasható — a második lapon a vámpalota alatt egy díszes initialéval veszi kezdetét és elfoglalja a harmadik oldalnak az operaház távlati képe alatt szabadon maradt helyét és a negyedik a várkert építmények alatt az elnök, alelnök és titkár aláírásával végződik. A következő 9 lap mindegyike egymástól lényegesen eltérő motívumokkal díszített keretben összesen 270 egyesületi tag aláírását viseli. Az egész mű szellemi conceptiója, úgy szintén annak tervezete, valamint a benne foglalt festmények is — mint már említettük — Rauscher Lajosnak, az országos mintarajztanoda jeles tanárának, e téren hazánk első szaktekintélyének műve. A bronze munkák mintázatát a mintarajztanoda szobrászati osztálya, az öntést a Schlick-féle gyár, a vésést és simítást Herpka Károly jeles tehetségű fiatal hazánkfi, a könyvkötő munkát Gottermayer könyvkötő, az üdvözlő irat szépítő részét pedig Bajai Béla készítette. Az anyagi munkák költségei 800 forintra rugnak. Az egész mű reánk nézve még azon specialis érdekléssel is bír, hogy azt minden részében hazai erők genialitásának és művészi ügyességének köszönhetjük.

Az Ybl ünnepélyt rendező nagy bizottság f. hó 5-iki ülésében Ney B. indítványára elhatározta, hogy Rauscher Lajosnak az album tervezésénél tanúsított önzetlen, művészi fáradozásai elismerésül Rauscher nevére alapítványt tesz, a 200 frt alapítványt az ünnepélyre aláírt összegekből a bizottság fogja fődözni: — Fábian János és Pucher József indítványára elhatározta továbbá, hogy az aláírt összegek fönmaradó részéből „Ybl-alap“-ot alkot, melynek kamatai a mű- és középítési szakosztályok kisebb pályázatainak költségeire fordíttatnak.

YBL MIKLÓS.

A budapest-lipótvárosi bazilika metszete.

YBL MIKLÓSTÓL.